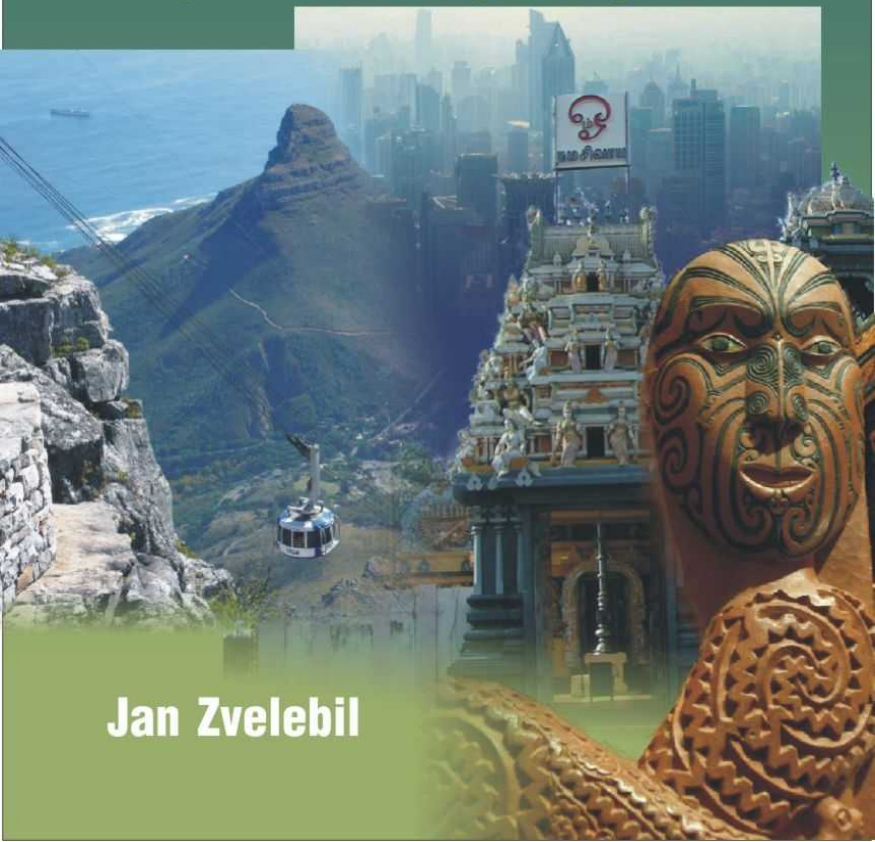

NA VANDRU S REFLEXEM II.

Češi jsou všude! A jak se jim daří?

Jan Zvelebil

Jan Zvelebil

NA VANDRU S REFLEXEM II.

Češi jsou všude! Jak se jim vede?

NAKLADATELSTVÍ BRÁNA

Copyright © Jan Zvelebil, 2008

ISBN: 978-80-7243-368-1

ÚVOD

CIZINA ČESKÝMA OČIMA

Milí čtenáři, držíte v ruce druhou sérii zážitků českých cestovatelů, které už šestým rokem pravidelně vycházejí v časopisu Reflex. V předmluvě k první knížce tehdejší šéfredaktor Petr Bílek popsal, s jakým záměrem rubrika Vandr vznikla, a netajil se spokojeností, že patří v časopise k nejčtenějším. „Kdybyste chtěli, aby knižní edice vandru pokračovala, napište. Přání je předeem splněno,“ vyzval čtenáře.

Jako autora mě těší, že zájem o rubriku trvá (podle nedávného průzkumu patří stále mezi favority), a dovoluji si Vám tedy nabídnout druhé knižní pokračování. Opět jde o zážitky Češek a Čechů, kteří se v cizině zdrželi natolik dlouho, aby se jim podařilo „nakouknout pod pokličku“ a získali do života obyvatel toho či onoho místa trochu hlubší vhled. Vybrané zkušenosti našinců v cizině jsem opět rozšířil o zajímavosti, které se na dvoustranu do časopisu nevešly. V některých případech jsou tak texty mnohem delší, ale doufám, že jim to neubralo na přitažlivosti.

Stejně jako v první knížce zahrnují zkušenosti českých vandrovníků devět zemí z různých kontinentů a o každé zemi vypovídá více různých příběhů, zážitků z různých prostředí. Rozdíl, který snad oceníte, představuje bohatší obrazové vybavení knihy, místo jedné fotografické přílohy jsou v tomto svazku hned čtyři. Věřím, že záběry z míst, o nichž je řeč, dodají svědectvím našich lidí o životě jinde další rozměr. Pozorným očím někdy fotografie ukáže i to, na co slova nestačí.

Jan Zvelebil

ČÍNA

MEZI MUSLIMY

„Sin-t'iang není obvyklá čínská provincie a hlavní město Urumči není typické čínské město,“ tvrdí sinolog **ONDŘEJ KLIMEŠ (26)**. Asi ví, o čem mluví. Po první roční stáži, která je při studiu sinologie obvyklá, absolvoval v Číně ještě dvě další, podobně dlouhé, a může srovnávat. V Urumči studoval jazyk a historii Ujgurů, kdysi většinového obyvatelstva, dnes už jen nejpočetnější menšiny.

O Čínu jsem se začal zajímat už na střední škole. Chtěl jsem cestovat po Asii a napadlo mě, že s největším počtem lidí se domluví, když se naučím čínsky. Zájem o Sin-t'iang přišel, když jsem za sebou měl dva ročníky sinologie a odjel na první stáž na Tchaj-wan. Tam jsem poprvé narazil na podrobnější informace o Hedvábné stezce, po níž odtamtud do Číny spolu se zbožím přicházely i vlivy jiných kultur a náboženství, od buddhismu až po islám.

Vzhledem k tomu, že kromě čínštiny máme během studia povinný ještě jeden orientální jazyk, rozhodl jsem se pro ujgurštinu - řeč etnika, které dřív v Sin-t'iangu převažovalo. Škola však platí jen náklady na první stáž, a tedy jsem využil tip od kolegyně z mongolistiky a požádal o grant japonskou nadaci Sasakawa-Ryoichi s tím, že napíšu diplomovou práci o dějinách Sin-t'iangu v první polovině dvacátého století.

CHUDÍ STUDENTI

Sin-t'iang je jedna z nejrychleji se vyvíjejících oblastí. Není to ovšem tím, že by šlo o nějakou zónu s volnějším pravidly. Jde o to, že sever je bohatý

na ropu a zisk tvoří především velké čínské podniky, které ji zpracovávají. Číňané také seženou práci mnohem snadněji než příslušníci menšinových národností.

Rozdíly v platech jsou obrovské. Profesor na univerzitě bere kolem dvou tisíc jüanů měsíčně, jako průměrný příjem rolníka se uvádí šest set jüanů za celý rok. V přepočtu necelých osmdesát dolarů. Jídlo v restauraci přitom vyjde klidně i na čtyři dolary a pronájem dvoupokojového bytu přijde v Urumči na šedesát dolarů měsíčně.

Dlouhý pobyt v Číně je možný, jen když vás zaměstná firma, která za vás taky vyřídí všechna povolení, a druhá možnost je zaplatit si školu - studium stojí sedm set padesát dolarů za semestr. Při stáži organizované univerzitou se dalo všechno potřebné utáhnout ze stipendia, ale grant byl skromnější a na výdaje v Urumči mi nestačil. Přivydělával jsem si výukou angličtiny. Kdybych učil na jazykových školách pro Číňany, dostával bych sto až sto padesát jüanů za hodinu, od bohatého Číňana není problém dostat za soukromou lekci i pětistovku. Ujguři jsou ale chudí a v ujgurské škole jsem učil za třicet jüanů. Naštěstí mi s penězi vypomohli rodiče.

BÍLÉ ŠLÁPOTY

Ujgurská autonomní oblast Sin-t'iang leží na severozápadě, podél hranic s Kazachstánem, a podle oficiálního výkladu je „odvěkou“ součástí Číny. Jméno Sin-t'iang ovšem čínsky znamená Nové pohraničí a Číňané ho tak začali nazývat až po dobytí mandžusko-čínskými vojsky v roce 1759. V provincii, která zabírá celou šestinu Číny, přitom až do druhé poloviny minulého století žilo asi jen pět procent Číňanů. Převládala populace Ujgurů a vedle nich žili Kazaši, Kyrgyzové, Mongolové, Chuejové, Tataři...

Za totality se o tom u nás nesmělo psát, ale před nástupem komunismu a ještě dlouho po něm to tam bylo dost dramatické. Muslimští Chuejové si chtěli vybojovat islámský stát a expandovat dál do Asie po vzoru Čingischána, Ujguři a Kyrgyzové se zase chtěli odtrhnout od Číny. Neustálé občanské války a povstání proti Číňanům měly řádově statisíce obětí a trvaly asi padesát let. Číňané si nakonec pozvali na pomoc Sověty a následná vládní politika osidlování Sin-t'iangu dalšími národnostmi – především Číňany - totálně změnila poměr sil. Číňanů je víc než polovina, Ujgurů asi deset

milionů, Kazachů asi tři a další menší skupiny obyvatelstva tvoří příslušníci ostatních oficiálně uznaných národností Číny. Těch je celkem přes padesát.

Ujgurové, kteří mě zajímali především, obývají kromě hlavního města zejména jižní část provincie. Kvůli univerzitě jsem si vybral k pobytu metropoli. Zima je tam docela tuhá, běžně bývá i třicet pod nulou. Je tam ale malá vlhkost vzduchu – prší tak dvakrát ročně – a mráz se tedy dá dobře snést. Léto je také snesitelné, kolem Urumči jsou vysoké hory a díky nim bývají v této části provincie menší vedra než jinde.

Překvapilo mě, že Urumči je na první pohled neuvěřitelně špinavé město. Zejména v zimě. Všude kolem jsou totiž ohromné zásoby černého uhlí a ničím jiným se tam netopí. Když nasněží, krajina vzápětí zčerná od sazí a popílku. Je to zvláštní pocit. Jdete a na tmavé ploše za vámi zůstávají bílé šlápoty.

BARBAŘI JSOU TI DRUZÍ

Drtivá většina Číňanů si myslí, že příslušníci všech ostatních národností jsou zaostalí, barbarští, nevzdělaní a špinaví. Negativní názor (který občas dávají dost emotivně najevo) však na sebe navzájem mají i příslušníci všech ostatních národností. Je to dané historickými křivdami (Ujguři si pamatují, že se jednou Mongolové přidali k Číňanům, Chuejové zase zaslívají Ujgurům, že jim nepomohli vytvořit islámský superstát atd.) i náboženskými a kulturními rozdíly.

Pokud jde o Ujgury, s nimiž jsem se stýkal především, vyznávají islám, leč nepříliš ortodoxně. S kouřením a alkoholem například nemají problém, modlitba pětkrát denně spojená s rituální očišťovnou je stále méně obvyklá. Zůstává ovšem pro islám obvyklý způsob života. Podřízeným postavením žen počínaje a oblečením konče. Neumýt si ruce před jídlem je nemyslitelné, většina restaurací má umyvadlo hned u vchodu, nebo si hosté chodí umýt ruce do kuchyně. Také ujgurský jídelníček se od čínského liší. Vepřové nahrazuje skopové a místo rýže se konzumují těstoviny. Káva ani vodní dýmka kupodivu nejsou v oblibě.

Typický je pro Ujgury talent k muzice a tanci. Snad každý na něco hraje. Ujgurská hudba fascinuje i Číňany, opačně to ale neplatí. Ujgurové jsou také hodně společenští. Na svatby chodí stovky hostů, bratrance bratranců

i jejich kamarádi, kteří novomanžele ani neznají. Oblíbenou kratochvílí jsou návštěvy. Často přicházejí bez ohlášení a hostitel musí všeho nechat, dokud hosté sami neodejdou. Odchod jednotlivce se přitom považuje za nezdrovilost. Už mě to nebaví? Jsem unavený? Takové vysvětlení si nikdo nedovolí. V krajním případě uslyšíte, že dotyčný bohužel někam musí. A stejně mu to ostatní leckdy vyčtou jako neslušnost.

Za neslušné se považuje ještě spousta dalších věcí. Neslušné třeba je, když se věřitel připomíná svému dlužníkovi. Půjč mi peníze často znamená dej mi peníze a věřitel, pokud už neumírá hladu, prostě musí čekat, jestli se dlužník sám přihlásí. Neslušné je sedět s nohama nataženýma proti někomu jinému (mají být křížem nebo dozadu), neslušné je otrěpat si ruce po umytí (mohli byste na někoho šplíchnout kapku špinavé vody), neslušné je používat místo pravačky „nečistou“ levou ruku. Pro našince je etiketa tak složitá, že nějaké *faux pas* člověk udělá, ať se snaží jakkoli. Z těch vážnějších, jichž by se člověk vyvarovat mohl a měl, je smrkání ve společnosti. To platí po celé Číně a Ujgurové dokonce považují za neslušné jakkoli se nosu dotýkat.

HLADOVÉ VLAKY

Obvyklé studium sinologie trvá šest let a zahrnuje jednu roční stáž v Číně. Já teď studuji osmý rok - po první stáži jsem se do Číny ještě dvakrát vrátil, v obou případech téměř na celý rok. Během žádného pobytu jsem o nic nepřišel a mnohé nalezl. V Urumči jsem dosáhl stavu blaženosti hlavně po faktografické stránce, ve studiu jazyka a dějin. A přišel jsem na chuť skopovému. Ono tam člověku ani nic jiného nezbude.

Pokud jde o Ujgury, nějakou zvláštní perspektivu na lepší život pro ně moc nevidím. Z nerostného bohatství své země moc nemají a to se hned tak nezmění. Sami si o hospodářské spolupráci se zbytkem Číny nedělají žádné iluze. Když jede vlak z Pekingu do Urumči, říkají, brumlá si: 'Mám hlad, mám hlad'. A při návratu halasí: 'Už jsem se najed, už jsem se najed'.

MUSLIMOVÉ JSOU VŠUDE

Sin-t'iang je turisty vyhledávaná oblast a Číňané se o tamější pamětihodnosti docela starají, cestovní ruch je pro ně vítaným zdrojem příjmů.

V Urumči ale žádnou obdivuhodnou architekturu nečekejte. Než se v roce 1894 stalo správním střediskem, neznamenal nic. Pokud chcete vidět památky z ujgurské minulosti, musíte vyrazit na jih. Do Kašgaru, Jarkendu a dalších měst, která fungovala jako zastávky na Hedvábné cestě už před mnoha stovkami let.

Zatímco Číňané preferují basket, Ujguři mají rádi hlavně fotbal a box. Československo i dnešní Českou republiku znají především díky fotbalu. Dobrý zvuk má pořad i náš zbrojní průmysl. Z porevoluční doby pak neškodí připomenout mírové rozdělení federace. Dva národy, dva státy, jak prosté. Tohle poslouchají s obdivem.

V otázkách víry je lepší mlčet. Když se vás lidé zeptají, jestli v České republice také žijí muslimové, nepouštějte se do podrobností o jejich počtu a odpovězte, že samozřejmě ano.

Bude to polehčující okolnost. Na národy, které nejsou muslimské, se tam dívají dost přezíravě. Abyste neztratili tvář, važte slova i při otázce, jestli jíte vepřové. Já to několikrát přiznal a dost si u tazatelů pohoršil. Chcete-li se vyhnout opovržení, úplně stačí vyhýbavá odpověď ve stylu „lepší je hovězí, ale po tom bolí zuby, nejlepší je skopové.“

NA VLASTNÍ NEBEZPEČÍ

„Číňané v Nankingu zřejmě dostávají peníze za sebraný plast,“ říká MICHAELA RAISOVÁ (24). **„Vede to k tomu, že ulice jsou čisté. Na druhé straně - jakmile vás nějaká stařenka uvidí pít vodu z umělohmotné láhve, pronásleduje vás, dokud vodu nevypijete a láhev jí neodevzdáte. Když má člověk po krk smradu, hluku, rikšů a strkanice na ulicích, pronásledování důchodce s pytlím plastů mu náladu nezvedne.“**

Do Číny jsem se dostala ještě se spolužačkou Magdou, jako studentka sinologie a anglistiky. Což byl kompromis. Vždycky jsem chtěla studovat japanologii, zajímal mě buddhismus, jenže rok po mém ukončení gymnázia se japanologie neotevírala, pak jsem se na vysokou nedostala a nakonec to bylo možné jen v Olomouci. Jenže já nechtěla z Prahy a raději tedy zkom-

binovala anglistiku a sinologii na Ústavu Dálného východu při Filozofické fakultě Karlovy Univerzity.

Hned po příjezdu do Nankingu nás čekalo několik překvapení. Podle informací od ministerstva školství jsme například měly mít pokoj se samostatnou koupelnou a WC. Po příjezdu nás ale ubytovali v úplně jiné budově, v pokoji bez příslušenství. Koupelna i záchod – často nefunkční - byly společné pro celé patro. Stejný problém mělo i dvacet studentů ze Sheffieldské univerzity. Jenže jich bylo víc, nebo spíš měla jejich univerzita v uších Číňanů lepší zvuk, možná sehrály roli i nějaké nadstandardní kontakty. Každopádně - kancelář pro zahraniční studenty jim nabídla, že se mohou přestěhovat a platit za kvalitnější bydlení dvě stě jüanů měsíčně (v korunách krát dvě padesát), nebo zůstanou a univerzita jim bude platit sto jüanů jako odstupné. My ovšem dostaly jinou nabídku. Bud' zaplatíme za totéž čtyři sta jüanů, nebo zůstaneme i bez odstupného. Stěhování bychom brali, protože v pokoji chyběl také slibovaný internet - našťastí nás asi po měsíci připojili - a v naší budově (která se teprve dostavovala!) nebyla kuchyňka. Vyšší nájem jsme si ale nemohly dovolit.

STIPENDIUM NESTAČÍ

Nanking má přes šest milionů obyvatel. Počet obchodů se neuvádí, ale je tu všechno, co si dovedete představit. Vybavenost převyšuje jakékoli město v Čechách a troufám si říci, že i v Německu (srovnávám s Berlínem a Mnichovem), možná v celé Evropě. Špičku představuje ohromný bulvár Zhongshan, lemovaný obchody s nejdražším značkovým zbožím, ale i běžnými obchody, jako drogerie, kde seženete všechno, od evropských pracích prášků až po Niveu nebo Elmex.

Postupně jsme objevily řadu roztomilých a cenově přívětivých obchůdků (mimochodem, mnohem levněji by se tam pořídilo i to, co jsme si podle doporučení vezly už z Prahy). Když jsme ale spočítaly peníze, přišlo lehké rozčarování. Na útratu moc nezbývalo. Mimo jiné i proto, že nás čekala řada poplatků, o kterých nám před odjezdem nikdo neřekl. Například ubytování zadarmo začalo až od počátku školního roku a za předchozí čtyři dny jsme daly dvě stě jüanů, čtyři sta jüanů stálo povolení k pobytu a podobně.

Jako stipendium jsme dostaly tři sta dolarů měsíčně. Nevýhodou je, že se vyplácí v hotovosti dopředu. Vést s sebou v obálce takové peníze není moc

příjemně a v pokoji navíc chyběl i slibovaný sejf. Nakonec nám dali přenosný, což nás moc neuklidnilo.

Se stipendiem jsem nevyšla a Magda také ne. Možná bychom ušetřily, kdybychom vydržely jíst v menze, jenže tam měli každý den stejné jídlo, zdánlivě ve třech variacích, ale všechny chutnaly stejně. Bambusové výhonky, cukety nebo jiná zelenina s rýží, všechno ve stejné sladkokyselé omáčce. Zpočátku člověk jásá, ale po týdnů má dost. Navíc, když najdete v salátu kohoutí hlavu, přejde vás chuť.

Jíst ve městě je dražší, i když ne o moc. Najíte se i za třicet korun. Ale chce to čas, než najdete nejlevnější místa. Mimochodem, nejlevnější čínská kuchyně není moc dobrá. Spousta oleje, glutamátů... to už jsme raději dávaly přednost korejské. Trochu problém byl každý den se snídaní. Číňané nesnídají, my ano. Když ale nejste na sladké, máte smůlu. Sladkého čínského pečiva je všude dost, ovšem evropský chleba je vzácnost. Nakonec jsme ho objevily v jedné německé pekárně. Jenže stál tolik, že bychom za to pořídily dva obědy.

Když jsem všechno spočetla, musela jsem po příjezdu dopláct asi třináct tisíc (korun) a měsíční náklady vycházely asi o sto dolarů vyšší, než bylo stipendium. Zainvestovat do vlastního studia je v pořádku, ale člověk by to měl vědět dopředu, aby s tím mohl počítat.

ÚTOK NA NOS

K prvním dojmům patří zjištění, že Nanking smrdí. Nejde o jeden druh smradu. Jak jdete po ulici, zápach se mění. Někdy jde jen o závan čehosi (odpadků, jídla, bůhvíčeho), jindy je zápach silný, až se člověk skoro bojí nadechnout. O smogu ani nemluví. Říká se, že vzduch v Nankingu je lepší než v Pekingu, ale smogový opar byl každodenní jistotou. Aut tam jezdí ohromné množství, stejně jako bicyklů a různých dalších pojízdných vozítek – od vlastní výroby po skútry.

Doprava je šílená. Ulice je vždy rozdělená na úzký chodník, cestu jen pro cyklisty a hlavní silnici, kde jezdí auta. Nicméně - na velikých a nepřehledných křižovatkách často chybí semaforey. Situaci se občas snaží zachránit dopravní policajti, jenže se mu (jaké překvapení!) nedaří udržet kázeň. Každý si dělá co chce. Cyklisté jezdí v protisměru, chodci kličkují mezi auty

a autobusy, i když vozidla mají zelenou, a řidiči zase naopak nerespektují zelenou chodců. Totální chaos. Při přechodu silnice se člověk musí maximálně soustředit.

Přesto – město na mě udělalo dojem. Moderní Čína se tu snoubí se starou a k úniku od dopravního chaosu ke klidnému spočinutí se nabízí spousta parků. A ulice jsou lemované krásně vzrostlými platany, což alespoň vytváří dojem přírody. Při pohledu na zelené listí se hned dýchá o něco lépe. Alespoň ráno, než doprava zhoustne. Nebýt smogu (možná i kvůli němu se smívá už v sedm večer!) byl by Nanking pro studijní pobyt docela pohodlné a příjemné místo.

Univerzitní kampus byl ohromný a na pohled velmi pěkný. Kolej pro zahraniční studenty byla bohužel na samém okraji, takže jsme byli od čínských studentů trochu izolovaní. Ale zase se tam dalo bydlet po dvou a ne po šesti. A tekla nám teplá voda.

Na kavárny (v kampusu ani jinde) si Číňané moc nepotrpí. O příležitosti ke sportovnímu vyžití však nebyla nouze. Fyzicky náročné sporty pro mě kvůli špatnému vzduchu nepřípadaly v úvahu, ale kromě hřišť byl v areálu i bazén. A také tělocvičny, kam jsem chodila na jógu. Pro studenty se po přednáškách organizovaly i jiné zájmové aktivity, kursy čínského malířství, taj-či a další. Bylo jich ale málo a ty, co jsem navštívila, nebyly moc kvalitní.

HELE, BĚLOŠKA!

Čínská zdvořilost je pověstná, ale v davu, jakmile se lidé někam musí dostat, něco stihnout nebo si vymoci, jdou veškeré ohledy stranou. Na ulici nějakou omluvu za pošlapané nohy (nebo žebra otlučená lokty) rozhodně nečekejte. V debatě jsou Číňané k cizincům přátelští a úplně roztají, když na ně promluvíte jejich mateřštinou. Budete ovšem neustále středem jejich pozornosti a to je po čase dost unavující.

Sportovní aktivita obyvatel je obdivuhodná. Kdo může, ten běhá, cvičí, nebo alespoň chodí na procházky. Horší je to s hygienou. Město samo je čisté, průběžně se zametá i spadané listí, snad aby měl každý práci, ale jít třeba v restauraci na záchod (pokud tam vůbec je, pravidlem to není), je zážitek pro otrlé. Pominu-li, že jde zpravidla o místnosti, kde je jen díra do země a o jejich čistotě raději pomlčím, překvapí vás, že často nemají dveře.

Čiňanky, které vycházejí, se navíc klidně oblékají až venku. Na cizinky přitom zvědavě koukají, jestli jsou stejné jako ony.

Depresivní zážitek nabízí zdravotnictví. Když jsem spolužačku Magdu doprovázela do nemocnice (měla problémy se srdcem, nejspíš ze stresu), viděla jsem tam nemocné a různě postižené lidi polehávat i na chodbách. A na infuzi se tam chodilo jako do kina - ve dvou velkých místnostech byly jen řady židlí a u každé stojan s kapačkou. Doktoři zase seděli vedle sebe za oddělenými přepážkami a před každou se táhla fronta pacientů jako na poště. Měla jsem o Magdu docela strach. Když jsem se ale sestry zeptala, jestli nebere na odběr krve starou jehlu, vypadala, že ji to urazilo. Nebrala.

NIC NENÍ ZADARMO

V Nankingu jsem se setkala s „pravou“ tváří Číny, ale zahlédla jsem i kousky té „staré“, která tak rychle mizí. Zažila jsem nezapomenutelné okamžiky při povídání s Čiňany o jejich kultuře i současné politice. Mnoho mladých lidí se současným politickým stavem nesouhlasí a doufají, že jednou bude v Číně demokracie. Posluchají BBC, ale nikde se o tom nešíří, navštěvují tajné internetové kavárny, kde není cenzura, a sledují západní trendy.

Pobyt mi také umožnil hodně zlepšit jazyk. Na všechny předměty - mluvenou čínštinu, poslech a čtení s psaním - jsme měli mladé učitele, kteří sami ještě studovali, ale na kvalitě výuky to nebylo znát. Spíš vadilo, že se mnohdy přizpůsobovali těm nejslabším. Těch byla menšina a nás ostatní dost brzdili.

Bohužel - musím konstatovat, že Čína je velmi nezdravé místo. Znečištění, velmi chlorovaná voda, jídlo plné oleje a glutamátů... Těžké je také vyrovnat se s dopady na psychiku, nedostatkem soukromí počínaje a agresivitou v komunikaci s Čiňany konče. Zdržovat se v čínském městě delší dobu je prostě na vlastní nebezpečí. Pro spolužačku Magdu i pro mě (jsem alergik) to bylo velmi náročné a po návratu jsme se musely vyrovnat s následky. Hodlám se do Číny v budoucnu vrátit a procestovat místa, která jsem neviděla, ale na déle než měsíc už to asi nebude.

V MRAKODRAPU

„Číňané se na ulicích chovají neuvěřitelně. Všude chrchlají a plivou, odpadky každý zahodí tam, kde právě stojí,“ vzpomíná absolventka Fakulty architektury Technické univerzity v Liberci **VERONIKA NEBESÁŘOVÁ (28)**, která v Šanghaji pracovala čtyři měsíce jako projektantka. „Na druhé straně - za dvě minuty prosvíští kolem paní s koštětem a uklidí to. Údržbou veřejného prostoru se živí ohromná spousta lidí. Truhlíky s květinami jsem třeba viděla i podél dálnice!“

Práci v Šanghaji mi zprostředkovala agentura IAESTE. Uchazeči musejí udělat testy z angličtiny, které se známkují, a napsat seznam zemí, kde by chtěli pracovat. Nabízené příležitosti z celého světa, kterých je pro Českou republiku každoročně několik desítek, se pak zájemcům přidělují v pořadí, v jakém se umístili.

Na mě vyšla možnost, kterou jsem uvedla jako první, a dostala jsem místo v jedné šanghajske architektonické kanceláři, relativně blízko centra. Architekti tam byli tři a zbytek byli hlavně inženýři, kteří zaměřovali sítě, projektovali přívody vody, energií a podobně. Celkem šlo o patnáct až dvacet lidí. Jejich počet se rychle měnil podle toho, jestli byla potřeba na konkrétní zakázce. Na kraji města pak měla firma ještě pobočku s podobným počtem zaměstnanců.

SVÁTEK? VŠUDE PLNO!

Číňané mají docela kalup, ale na stážisty zase takový tlak není – vzít si občas den nebo dva volna a prodloužit si víkend nebyl problém. Moje vlastní práce byla na úrovni studie a konceptu, který se pak při realizaci ještě hodně mění. Plat jsem měla dva tisíce jüanů měsíčně, což je asi šest tisíc korun. Hotový čínský architekt by začal s platem sotva třičtvrtinovým, Evropan by naopak dostal pětkrát víc.

Kdybych musela platit za bydlení, tak bych s tímhle příjmem při svém cestování nevyšla. Naštěstí jsem bydlela zadarmo u rodiny jednoho kolegy z práce. Byli to skvělí lidé a měla jsem u nich dokonce samostatný pokoj. Přitom měli jen dva plus jedna, a to plus jedna bylo jak pro trpaslíky. Kuchyňka mohla mít tak metr a půl krát metr!

Jídlo je v Šanghaji levné. Když nebudete hýřit, do osmi stovek měsíčně se v pohodě vejdete. Já měla výhodu, že jsem někdy večeřela s rodinou mého kolegy a pomalu na každý třetí oběd zval nás, řadové zaměstnance, šéf firmy. Většinu peněz jsem tedy mohla utratit za cestování. Doprava po městě moc nestojí. Cesta obyčejným autobusem stojí jüan, ať jedete kamkoli, v lepším autobuse s klimatizací zaplatíte dva, v metru podle délky cesty do pěti jüanů. Meziměstské spoje jsou drahé, alespoň pro Číňany. Nejlevnější vlak ze Šanghaje do Pekingu vyjde na dvě stě jüanů. Číňané ale moc necestují. Většina z těch, se kterými jsem mluvila, nebyla za celý život ani na těch pár místech, které jsem stihla navštívit já v podstatě při práci. Chyběl jim k tomu dostatek volného času a také je odrazovalo, že během svátků společných pro celou zemi je všude plno, i když na výlet vyrazí jen nepatrný zlomek obyvatel.

SAUNA SVÝFUKEM

Šanghaj má šestnáct milionů obyvatel. Město se rozkládá v deltě řeky Jang-c'-ťiang a u jednoho z jejích ramen leží centrum. Tam najdeme starodávnou zahradu Jü-jüan, kolem je pár starých domečků a zbytky hradeb, z různých stran pak navazují francouzská a anglická čtvrt', domy a honosné banky z koncesionářské éry, kdy v Číně uplatňovaly svůj vliv někdejší světové velmoci. Kolem jsou mrakodrapy, administrativní centra a obchodní domy. Pak následují vysoké paneláky, občas protkané starou chatrnou zástavbou, a sídliště, jejichž kvalita klesá úměrně se vzdáleností od centra.

Já bydlela asi dvacet minut chůze od středu a budova, kde jsem pracovala, byla za prvním dálničním okruhem. Pracovali jsme v padesátém patře, ulice byla ze samých takových budov a dole vedly dvě šestiproudové výpadovky nad sebou. Stačilo však zajít za roh a člověk se ocitl v úzké uličce malých zanedbaných domků, před kterými si lidé vařili oběd nebo prali prádlo.

V roce 2010 bude v Šanghaji Světová výstava a už dnes se hodně staví, mladí architekti se tam dostanou k zakázkám, o nichž se jim jinde ani nesní. Život ve městě ale není jednoduchý a Evropanovi ho těžko přiblížit. Spousta lidí, vedro, které ještě umocňuje vlhko od moře, zácpy a fronty, všude hluk a hlavně tlačence. Kdo by chtěl zažít něco podobného u nás, ať jde do